

Nález zlaté osmanské mince na katastrálním území Polizy (okr. Hradec Králové)

Vojtěch Brádle

Abstract: A Single Find of an Ottoman Gold Coin from the Cadastral Territory of Polizy (Hradec Králové District)

A gold coin from the 16th century was found in the cadastral territory of Polizy by metal detecting. It was a sultani of Suleiman I (926–974 AH / 1520–1566 AD).

Keywords: Polizy; Ottoman Empire; Suleiman I; sultani; single coin find

V září 2022 předal Miloš Hrdý do sbírky Muzea východních Čech v Hradci Králové (dále jen MVČ HK) zlatou minci (obr. 1), kterou našel během detektorové prospekce 26. června 2022 na louce na západním okraji katastrálního území Polizy (okr. Hradec Králové). Mince se původně nacházela těsně pod povrchem (v hloubce cca 3 cm). Ačkoliv místo objevu a jeho okolí bylo následně pečlivě prohledáno, nebyla nalezena žádná další ražba, která by mohla s prvním kusem souviset.¹

OSMANSKÁ ŘÍŠE, sultanát, **Sulejman I.** (AH 926–974 / AD 1520–1566)

Mincovna: *Qustantínya* (Istanbul)

AV sultání, AH 926 / AD 1520

Lit.: Lane-Poole 1883, s. 71, jako č. 172–174; *Album* 2011, s. 143, č. 1317.

1. 3,440 g; průměr min./max. –/20,9 mm; zprohýbáno (MVČ HK, inv. č.: N/N 27528)

Obr. 1. Polizy – sultání Sulejmana I. (1,5:1; foto P. Kopecká).

¹ Rád bych poděkoval M. Hrdému za věnování ražby do muzejní sbírky a rovněž za sdělení nálezových okolností. Přesná lokalizace nálezu je uložena v archivu autora.

Sultáni Sulejmana I. (AH 926–974 / AD 1520–1566) představuje patrně náhodně ztracenou ražbu. Vzhledem k uvedenému roku nástupu panovníka, jenž je na minci vyražen, k tomu muselo dojít někdy po roce 1520. S ohledem na absenci dalších artefaktů, které by při upřesnění doby potencionální ztráty mohly pomoci, ji blíže stanovit nelze.

Problematickou nálezů osmanských ražeb na našem území se v nedávné době zabýval Vlastimil Novák.² Zlaté mince se staly nejen u nás populárními díky vysoké kvalitě kovu. V hromadných souborech se začínají objevovat od konce 16. století. Jejich výskyt následně vrcholil v období třicetileté války (1618–1648) a letech krátce po ní. Z prostorového hlediska se s jejich nálezy setkáme v případě samotných Čech prakticky na celém území.³

Vzhledem k místu objevu ražby prezentované v tomto článku se blíže zaměříme na zlaté osmanské mince nalezené v současném Královéhradeckém kraji. Přirozeně nás přitom nejvíce zajímají ty, které byly raženy za Sulejmana I. Osmocená mince jmenovaného sultána byla objevena údajně někdy před rokem 1900 na poli u Chvalkovic. V jejím případě šlo o exemplář z mincovny Sidre Qapısı.⁴ Jiná jeho ražba pochází z depotu vyoraného v roce 1931 v obci Verdek (ukryt nejdříve 1649). Součástí tohoto souboru měla být ještě minimálně jedna „snad arabská“ mince.⁵

K dalším nálezům bohužel chybí dostatečně podrobné informace, abychom mohli říci, že i zde byly nominály Sulejmana I. zastoupeny. Z depotů uvedených v přehledových pracích V. Nováka by se to týkalo starých souborů z okolí Rychnova nad Kněžnou (objeven 1826 a ukryt nejdříve 1628),⁶ z Vrchlabí (objeven 1840 a ukryt nejdříve 1635)⁷ a Petříkovic (objeven 1851 a ukryt nejdříve 1671).⁸ Někaká „zlatá arabská“ ražba měla údajně být součástí nálezu z Habřiny (objeven 1886 a ukryt snad nejdříve 1668).⁹ Další depot obsahující minimálně jednu „tureckou“ minci, k němuž máme jen nedostatečné informace, pochází ze Šestajovic (objeven

² Srov. především Novák 2006, s. 181–189; Novák 2019, s. 71–110; Militký – Hradil – Knápek – Novák – Smíšek – Vilimec 2020, s. 196–204; zde odkazy na další literaturu.

³ Novák 2006, s. 184; Novák 2019, s. 72–73; Militký – Hradil – Knápek – Novák – Smíšek – Vilimec 2020, s. 196.

⁴ Štěpková 1957, s. 213–215; Novák 2006, s. 182, tab. 1, č. 1; Novák 2019, s. 74, tab. 1, č. 1; Militký – Hradil – Knápek – Novák – Smíšek – Vilimec 2020, s. 197, tab. 7, č. 1.

⁵ Brádle 2005, s. 83–85; Brádle 2007, s. 256–257, č. 4. V přehledových pracích V. Nováka nález uveden jen obecně bez upřesnění doby ukrytí a počtu osmanských ražeb. Novák 2006, s. 183, tab. 1, č. 39; Novák 2019, s. 75, tab. 1, č. 39; Militký – Hradil – Knápek – Novák – Smíšek – Vilimec 2020, s. 198, tab. 7, č. 39.

⁶ Nálezy III/1, s. 85, č. 3305; Novák 2006, s. 183, tab. 1, č. 18; Novák 2019, s. 74, tab. 1, č. 18; Militký – Hradil – Knápek – Novák – Smíšek – Vilimec 2020, s. 197, tab. 7, č. 18.

⁷ Nálezy III/1, s. 99, č. 3368; Novák 2006, s. 183, tab. 1, č. 21; Novák 2019, s. 75, tab. 1, č. 21; Militký – Hradil – Knápek – Novák – Smíšek – Vilimec 2020, s. 198, tab. 7, č. 21. Nález z roku 1840 by měl být pouze pozůstatkem většího souboru, k jehož objevu došlo někdy před polovinou června 1834. Viz Šůla 1977, s. 100.

⁸ Seidl 1853, s. 145; Nálezy III/1, s. 146, č. 3605; Novák 2006, s. 183, tab. 1, č. 31; Novák 2019, s. 75, tab. 1, č. 31; Militký – Hradil – Knápek – Novák – Smíšek – Vilimec 2020, s. 198, tab. 7, č. 31.

⁹ Šůla 1966, s. 11, č. 15.

1920 a ukryt nejdříve 1646).¹⁰ Jiný „turecký dukát“ je zmíněn v nálezu ze Rtyně u Jaroměře (objeven asi 1848 a ukryt snad nejdříve 1634).¹¹ Osamocený dukát „orientálního původu“ měl být objeven rovněž v obci Lípa.¹²

I když u řady nálezů dnes nelze stanovit, kteří sultáni v nich svými ražbami byli zastoupeni, můžeme zmínit ještě dva prokazatelné objevy mincí Ahmeda I. (AH 1012–1026 / AD 1603–1617). Jedna byla součástí hromadného pokladu nalezeného při stavebních pracích v Chlumci nad Cidlinou v roce 1934 (ukryt nejdříve 1642)¹³ a osamocený exemplář pochází z nedávné doby (2016) z Dobrušky.¹⁴

Na základě předloženého výčtu je možné bez problémů konstatovat, že zlaté osmanské ražby se na sledovaném území vyskytovaly. Bohužel přesněji popsané (určené) exempláře představují pouze zřetelnou menšinu. Tuto malou skupinu nyní rozšiřuje mince z katastru Polizy.¹⁵

Literatura

- Album, S. 2011*: Checklist of Islamic Coins. Third Edition. Santa Rosa.
- Brádle, V. 2005*: Nález mincí v obci Verdek. Numismatické listy 55, s. 83–85.
- Brádle, V. 2007*: Nálezy mincí ve Dvoře Králové nad Labem (okr. Trutnov). Numismatický sborník 22, s. 248–260.
- Duška, J. 1889*: Rodopisné zprávy z Kralohradecka. Ratibor 6, č. 16 z 12. ledna 1889, s. 237–238.
- Lane-Poole, S. 1883*: Catalogue of Oriental Coins in the British Museum. Vol. VIII. The Coins of the Turks in the British Museum. London.
- Militký, J. – Hradil, F. – Knápek, A. – Novák, V. – Smíšek, K. – Vilimec, E. 2020*: Poklad mincí z doby třicetileté války z Horních Rápotic. Praha – Havlíčkův Brod.
- Nálezy III/1: Nemeškal, L. 1957*: České, moravské a slezské nálezy mincí údobí tolarového (1519–1900). In: Nohejlová-Prátová, E. (ed.): Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Díl III. Praha, s. 5–230.
- Novák, V. 2006*: Struktura nálezů tureckých mincí v českých zemích a na Slovensku, jejich interpretace s přihlédnutím k nově publikovanému materiálu. Numismatický sborník 21, s. 181–189.
- Novák, V. 2019*: Nové nálezy osmanských mincí na území České republiky z let 1996–2018. Numismatický sborník 33/1, s. 71–110.
- Seidl, J. G. 1853*: Beiträge zu einer Chronik der archaeologischen Funde in der österreichischen Monarchie. Archiv für Kunde österreichischer Geschichts-Quellen 9, s. 81–168.
- Štěpková, J. 1957*: Nález u Chvalkovic (okr. Jaroměř). Altun sultána Sulejmána I., ražený v Sidre Kejsi. Numismatický sborník 4, s. 213–215.

¹⁰ Šůla 1966, s. 50, č. 91.

¹¹ Duška 1889, s. 238.

¹² Šůla 1966, s. 29, č. 53.

¹³ Šůla 1979, s. 437.

¹⁴ Novák 2019, s. 84, č. 22, s. 102, tab. 2, č. 67; Militký – Hradil – Knápek – Novák – Smíšek – Vilimec 2020, s. 199, tab. 8, č. 67.

¹⁵ Bezsporu však v textu nejsou uvedeny všechny lokality, kde byly zlaté osmanské ražby v minulosti v Královéhradeckém kraji objeveny, o čemž svědčí internetová detektorářská či sběratelská fóra.

Šůla, J. 1966: Příspěvky k soupisu nálezů mincí v severovýchodních Čechách 1. *Fontes Musei Reginaehradecensis* 3. Hradec Králové.

Šůla, J. 1977: Tři desítky starších a zapomenutých nálezů mincí ze severovýchodních a východních Čech. In: Vacek, J. (ed.): *Královéhradecký sborník numismatických prací*. Hradec Králové, s. 91–102.

Šůla, J. 1979: Dva tolarové nálezy z okolí Chlumce nad Cidlinou. *Numismatický sborník* 15 (1977–1978), s. 427–440.

Summary

A Single Find of an Ottoman Gold Coin from the Cadastral Territory of Polizy (Hradec Králové District)

Miloš Hrdý found a gold coin from the 16th century while metal detecting in the western periphery of the cadastral territory of Polizy. The find was a sultani of Suleiman I (926–974 AH / 1520–1566 AD), struck in the Mint of Kostantiniyye (Istanbul). It was probably an accidentally lost piece because no other coins were found at the spot. The finder donated the coin to the collection of the Museum of Eastern Bohemia in Hradec Králové where it is stored under inventory number N/N 27528.

PhDr. Vojtěch Brádle
Muzeum východních Čech v Hradci Králové
Eliščino nábřeží 465
500 03 Hradec Králové
v.bradle@muzeumhk.cz